

Aktywność internetowa a poczucie alienacji młodzieży ery mediów

ABSTRACT: Magdalena Wasylewicz, *Aktywność internetowa a poczucie alienacji młodzieży ery mediów* [Internet activity and the sense of alienation of young people in the media era]. Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, nr 23, Poznań 2018. Pp. 161-176. Adam Mickiewicz University Press. ISSN 2300-391X. DOI: <https://doi.org/10.14746/ikps.2018.23.09>

The media have become man's natural environment. The younger generation matures in a highly developed society, and the media provide young people with the opportunity to meet fundamental needs, including those of people-to-people contacts. But is it for sure? This raises the question of the link between the Internet activity of young people and their sense of alienation. The article is an attempt to answer this problem. The research was carried out using the diagnostic survey method among 196 students of secondary schools in Podkarpackie and Małopolskie voivodship.

KEY WORDS: internet activity, alienation, young people

Wstęp

Wiek XXI, w porównaniu do poprzednich, niewątpliwie jest czasem przenikania się dwóch światów - realnego i wirtualnego. Środki masowego przekazu jako nieodzowna część codziennego życia ludzi wraz z mediatyzacją rzeczywistości stały się przyczyną tego, że dzisiejsza cywilizacja została okrzyknięta mianem „cywili-

zacji medialnej”¹. Dzięki internetowi społeczeństwo medialne jeszcze bardziej zaczęło się zmieniać. „Każdy może dzisiaj dostarczać usługi i treści, rekomendacje i porady. (...) Bezustannie można się przemieszczać tam i z powrotem między światem wirtualnym i światem realnym – są one całkowicie zespolone”². Na początku istnienia nowości technologiczne były dla człowieka tylko ciekawym dodatkiem w życiu codziennym. Natomiast na przestrzeni kilkunastu lat stały nam się one niezbędne w funkcjonowaniu. Nie potrafimy sobie wyobrazić życia bez telefonów czy internetu. Wkroczyliśmy do ery, w której ciągle jesteśmy aktywni telekomunikacyjnie – ery *always on*³. Technologia stanowi także ważną przyczynę zmian społecznych, wpływa na społeczeństwo i jest to wpływ bezwarunkowy. Internet przyczynił się do radykalnej zmiany społecznego funkcjonowania jednostki. „Nieodwracalne zmiany w naszym sposobie pracy, zabawy, postrzegania świata i odnoszenia się do siebie nawzajem”⁴. Żyjemy w tzw. cyfrowym życiu. Nasze telefony zamieniły się w aparat, notatnik, kalendarz, słownik, konsolę do gier, TV i wiele innych⁵. Nastąpiła wirtualna rewolucja. Wszystkie nasze codzienne działania są wykonywane przez internet. Stale otwarta wyszukiwarka na tablecie, telefonie czy laptopie. Komunikacja międzyludzka nie opiera się już na bezpośrednim kontakcie, a stała się ona zapośredniczona. Zwłaszcza młodzi użytkownicy internetu aktywnie wykorzystują tę platformę komunikacji do wymiany informacji i komunikatów związanych z ich wspólnymi zainteresowaniami, przekonaniem lub postawami”⁶. Internet stał się dla nich nową rzeczywistością, w której funkcjonują na co dzień. Jak twierdzą

¹ T. Goban-Klas, *Cywilizacja medialna*, Wydawnictwo WSiP, Warszawa 2005, s. 6.

² D. Lombard, *Globalna wioska cyfrowa: drugie życie sieci*, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa, 2009, s. 14.

³ D. Lombard, op. cit., s. 94-95.

⁴ E. Aboujaoude, *Wirtualna osobowość naszych czasów, mroczna strona e-osobowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego Wydanie I, Kraków 2012, s. 12.

⁵ Ibidem, s. 11.

⁶ T. Smektała, *Public relations w internecie*, Wydawnictwo Astrum, Wrocław 2006, s. 53.

my nie korzystamy z sieci, my w niej i z nią żyjemy. (...) W każdym kształtującym nas doświadczeniu istniał naturalny pierwiastek internetowy. W sieci nawiązywaliśmy przyjaźnie i klóciliśmy się, w sieci przygotowywaliśmy ściągę, tam umawialiśmy się na imprezy i wspólną naukę, zakochiwaliśmy się i rozstawialiśmy⁷.

Media stały się obecnie „systemem kulturowo-społecznym”⁸. Jednak możliwości, jakie niesie ze sobą korzystanie z internetu, determinują w coraz większym stopniu natężenie problemu alienacji społecznej. „Żyjemy w czasach, gdy ludzie będący blisko siebie w sensie fizycznym często są sobie dalecy, a ludzie dalecy stają się sobie bliscy”⁹. W obiegu naukowym mamy do czynienia z wieloma definicjami alienacji. Jedną z pierwszych koncepcji alienacji zaproponował Gwynn Nettler, określając ją jako „odseparowanie czy izolację człowieka od innych „naturalnych” obiektów. Alienację rozumie on jako wyobcowanie ze społeczeństwa i jego kultury¹⁰. Większość koncepcji alienacji ujmuje ją jako odczuwalny spadek jakości w relacjach społecznych (rozczarowanie, utrata złudzeń, załamanie się systemu oczekiwań społecznych)¹¹. Istotą osobowości alienacyjnej jest uogólnione poczucie alienacji, które charakteryzuje się przede wszystkim: poczuciem anomii, bezsensu, samowyobcowania, bezradności oraz osamotnienia¹². Może być to szczególnie niebezpieczne zjawisko w kontekście ludzi młodych, którzy są bardziej narażeni na przeżywanie odizolowania, a co za tym idzie – samotność. W okresie dorastania następuje u nich szybki rozwój

⁷ P. Czerski, *Do analogowych*, „Polityka” 2012, nr 10(2849), s. 64-65.

⁸ J. Morbitzer, *O istocie medialności młodego pokolenia*, „Neodidagmata” 2012, nr 33/34, s. 133-134.

⁹ T. Goban-Klas, *Społeczeństwo masowe, informacyjne, sieciowe czy medialne?* [w:] *Ethos, Katolicki Uniwersytet Lubelski*, users.uj.edu.pl/~usgoban/files/spoleczenstwo_medialne.doc [dostęp: 20.11.2016].

¹⁰ A. Turska-Kawa, *Poczucie alienacji a użytkowanie mediów. W poszukiwaniu nowych obszarów zastosowania teorii użytkowania i gratyfikacji*, Uniwersytet Śląski, Katowice 2011, s. 18.

¹¹ A. Turska-Kawa, op. cit., s. 16-24.

¹² A. Jakubik, K. Piastowska, *Osobowość alienacyjna a schizofrenia paranoidalna*, „Studia Psychologia” 2000, nr 1, s. 69-80.

psychospołeczny, jednostka zaczyna postrzegać siebie jako partnera relacji społecznych i nadaje tym relacjom osobiste znaczenie. Tak więc poczucie samotności w okresie młodości może stanowić poważne ryzyko rozwoju niewłaściwych zmian osobowości, a także powodować zachowania patologiczne¹³. Autorka niniejszego opracowania postawiła sobie zatem za cel diagnozę poczucia alienacji młodzieży w kontekście ich aktywności medialnej.

Metodologia badań

Badania aktywności medialnej młodzieży zostały przeprowadzone w czterech szkołach średnich w województwie podkarpackim i małopolskim na grupie 196 osób. W badaniu uczestniczyła młodzież z następujących szkół: Liceum Ogólnokształcącym w Bieczu, Zespołu Szkół Kształcenia Ustawicznego w Rzeszowie, Liceum Ogólnokształcącego im. Cypriana Kamila Norwida w Rzeszowie oraz Zespołu Szkół Innowacyjnych im. Juliusza Słowackiego w Jarosławiu. Natomiast poczuciu alienacji poddano badaniu 98 uczniów z dwóch spośród czterech wyżej wymienionych. Charakterystykę próby badawczej prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Płeć i liczba badanych uczniów

	LO w Bieczu		ZSKU Rzeszów		LO w Rzeszowie		ZSI w Jarosławiu	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Dziewczyna	31	64,5	23	46	39	78	22	45,8
Chłopak	17	35,5	27	54	11	22	26	54,2
Ogółem	48	100	50	100	50	100	48	100

Źródło: Wyniki badań prowadzonych przez U. Błądzińską, J. Kalinowską, B. Kusy, P. Czełusniak w ramach badań do prac licencjackich.

¹³ Z. Dołęga, *Samotność młodzieży: analiza teoretyczna i studia empiryczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2003, s. 26.

Do przeprowadzenia badań posłużyła metoda sondażu diagnostycznego. Narzędziem zastosowanym był kwestionariusz ankiety – „Moja aktywność w Internecie”, opracowany przez Grażynę Wąsowicz i Małgorzatę Styśko-Kunkowską¹⁴, służącym do diagnozy aktywności medialnej młodzieży oraz kwestionariusz ankiety Skala Poczucia Alienacji „Z” Agnieszki Turkiej-Kawy¹⁵ badający poczucie samotności respondentów. Dla potrzeb niniejszego opracowania oraz ze względu na obszerność zebranego materiału, w analizie wykorzystano jedynie część otrzymanych wyników badań.

Wyniki badań

Analizę wyników badań rozpoczęto od diagnozy aktywności medialnej młodzieży licealnej. Poniższa tabela prezentuje częstotliwość korzystania przez młodzież z Internetu w ostatnim roku.

Tabela 2. Częstotliwość korzystania z Internetu w ostatnim roku.

Jak często w ostatnim roku zdarzyło Ci się korzystać z Internetu?													
Nigdy		Raz w miesiącu lub rzadziej		2-3 razy w miesiącu		Raz w tygodniu		Kilka razy w tygodniu		Raz dziennie		Więcej niż raz dziennie	
L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%	L	%
–	–	–	–	–	–	–	–	1		6		189	96

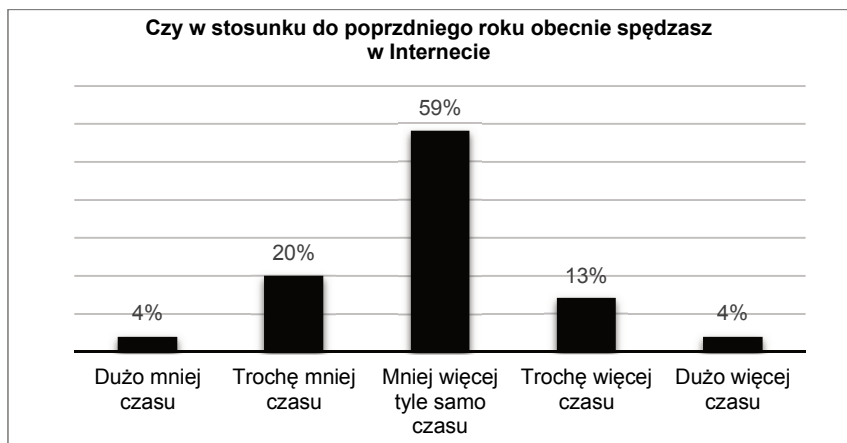
Jak wskazują wyniki badań, 96% badanych korzysta z internetu więcej niż raz dziennie. Ten fakt nie dziwi, gdyż mamy do czynienia z pokoleniem *always on*. Otrzymane dane potwierdzają także wyniki badań innych autorów. Dla przykładu w badaniu „Nastolatki 3.0”, przeprowadzonym w 2017 r., zdecydowana większość respondentów odpowiedziała, że korzysta z internetu wiele razy dziennie lub

¹⁴ G. Wąsowicz i M. Styśko-Kunkowska, *Młodzież w Internecie – zagrożenie uzależnieniem. Podręcznik do kwestionariusza MAWI*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014.

¹⁵ A. Turska-Kawa, op. cit.

cały czas: w domu (80,0%), w szkole (39,2%), u znajomych (32,4%), w miejscach publicznych, gdzie jest dostępna sieć WiFi (29,7%)¹⁶.

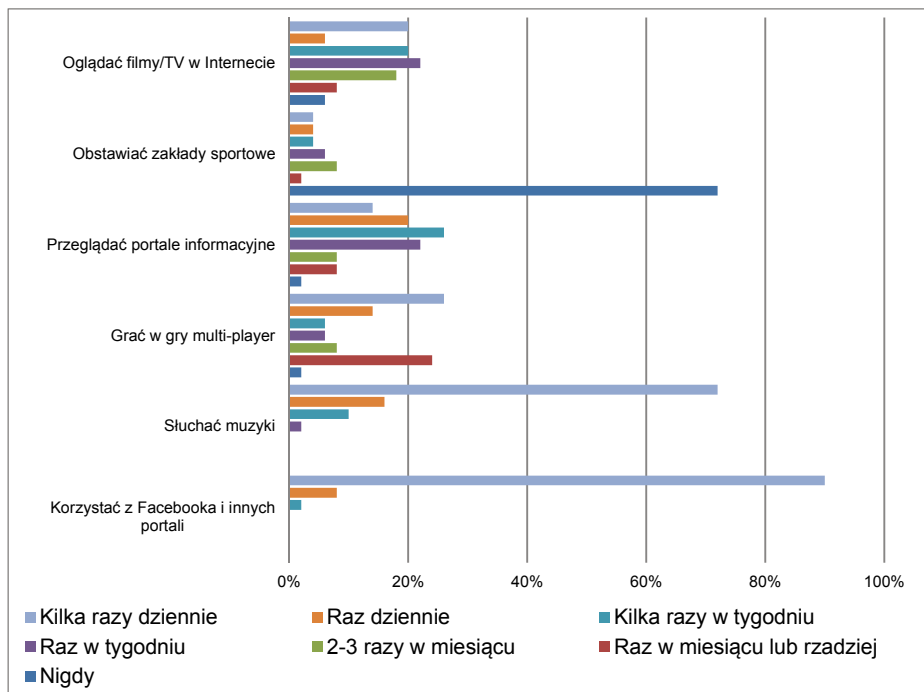
Interesujące było także otrzymanie odpowiedzi na pytanie o czas spędzony przez młodzież w internecie w stosunku do roku poprzedniego. Otrzymane wyniki prezentuje poniższy wykres.

Wykres 1. Ilość czasu spędzana w Internecie w stosunku do roku poprzedniego

Niespełna 60% młodzieży zadeklarowało, że spędza tyle samo czasu w sieci co rok temu. Dla ponad 40% badanych czas ten uległ zmianie (zmniejszył się lub zwiększył). Powody, które wpłynęły na zmianę aktywności w internecie to przede wszystkim doskonalenie się w tym, czym dana osoba zajmuje się w realu (nauka, zajęcia pozalekcyjne, hobby) oraz dbanie o swoją przyszłość. Młodzież licealna jest już w takim wieku, że zaczyna myśleć o swojej przyszłości bardziej poważnie niż wcześniej. Stąd czas spędzany na nauce jest dla niej bardzo ważny.

¹⁶ Raport z badania Nastolatki 3.0 przeprowadzonego przez Pracownię Edukacyjnych Zastosowań Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych NASK, Warszawa 2017, s. 7; <https://www.nask.pl/pl/o-nask/eksperti-nask/publikacje-naukowe/688>, Raport-z-badania-Nastolatki-30.html [dostęp: 24.05.2018].

Wykres 2. Częstotliwość wyboru danej aktywności w Internecie w ostatnim roku

Kolejny badany problem dotyczyła najczęściej wybieranej przez młodzież aktywności w internecie. Wyniki zaprezentowano na wykresach 2 i 3.

Otrzymane wyniki wskazują, że najbardziej popularną aktywnością młodzieży w internecie jest korzystanie z Facebooka i innych portali społecznościowych (90%), drugą z kolei jest słuchanie muzyki (70%). Otrzymane wyniki są zbieżne z danymi z badań Beaty Komorowskiej (popularność portali społecznościowych 86%, słuchanie muzyki w sieci i oglądania filmów 81%). Są to najchętniej wybierane formy aktywności młodzieży szkoły średniej¹⁷. Jeśli chodzi o najrza-

¹⁷ B. Komorowska, *Aktywność internetowa dzieci i młodzieży – wskazania dla praktyki pedagogicznej*, „Edukacja-Technika-Informatyka” 2015, tom 6, nr 4, s. 111-117.

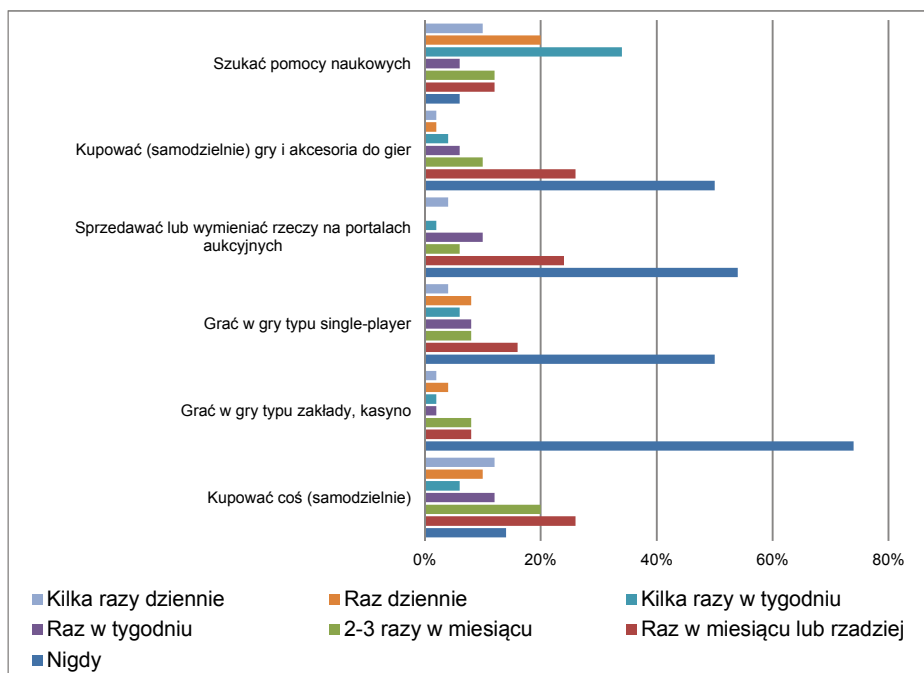
Tabela 3. Powody spędzania większej ilości czasu w Internecie

	W ogóle do mnie nie pasuje		Bardzo słabo do mnie pasuje		Słabo do mnie pasuje		Średnio do mnie pasuje		Mocno do mnie pasuje		Bardzo mocno do mnie pasuje	
	N.	%	N.	%	N.	%	N.	%	N.	%	N.	%
Spędzam w Internecie tyle samo lub więcej czasu, dlatego że:												
Odkrywam nowe fascynujące strony i mnie wciągają	12	6	20	10	32	16	36	18	68	35	28	14
Przyjemnie jest zapomnieć o codziennych sprawach	20	10	24	12	28	14	24	12	58	30	42	21
Internet wciąga mnie regularnie i coraz więcej z niego korzystam	24	12	32	16	46	23	58	30	20	10	16	8
Wolę być w sieci niż spotykać się ze znajomymi w realu	138	70	43	22	15	8	-	0	-	0	-	0
Czas spędzony bez Internetu to czas kiepskiego nastroju	128	65	62	32	6	3	-	0	-	0	-	0
Odkrywam nowe możliwości, jakie daje Internet i nie mogę się oderwać	25	13	42	21	40	20	60	31	18	9	11	6
Chcę zapomnieć o kłopotach	34	17	40	20	35	18	34	17	28	14	25	13
Często jestem w sieci coraz dłużej, bo to jest przyjemne	24	12	20	10	32	16	64	33	40	20	16	8
Wolę być w sieci niż gadać z ludźmi w realu	58	30	32	16	54	28	32	16	12	6	8	4
Czas spędzony bez Internetu to czas męki	40	20	43	22	89	45	24	12		0		0

Poznaję nowe gry i nie mogę się oderwać	74	38	30	15	26	13	42	21	24	12	-	0
Potrzebuję oderwać się od rzeczywistości	60	31	56	29	26	13	28	14	26	13	-	0
Spędzam w Internecie coraz więcej czasu, bo wtedy czuję się dobrze	58	30	28	14	24	12	58	30	14	7	14	7
Mają obchodzić mnie ludzie w realu	60	31	58	30	32	16	34	17	12	6	-	0
Czegoś mi brakuje, gdy nie jestem w sieci	82	42	32	16	35	18	21	11	12	6	14	7
Potrzebuję się odstresować	50	26	28	14	32	16	46	23	28	14	12	6
Poprawia mi to nastrój	52	27	20	10	12	6	60	31	36	18	16	8
Lepiej czuję się wśród ludzi, których znam tylko w Internecie	48	24	40	20	40	20	32	16	28	14	8	4
Bez Internetu życie jest puste	69	35	49	25	42	21	28	14	8	4	-	0
Fascynuje mnie świat Internetu, w którym nie ma granic	72	37	32	16	24	12	36	18	12	6	20	10

dziej lub nigdy niewykonywane w sieci czynności, to działania związane z hazardem internetowym oraz z zakupami przez internet. Młodzież często nie miała styczności z obstawianiem zakładów sportowych (72%), grami typu zakłady i kasyno (74%) oraz aktywnego udziału na portalach aukcyjnych (54%). Wyniki te są tożsame z wynikami M. Styśko-Kunkowskiej i G. Wąsowicz (85% osób nie miało styczności z zakładami sportowymi, 87,8% z grami typu zakłady i kasyno a 73,5% z działalnością na portalach aukcyjnych)¹⁸.

Tabela 3 prezentuje wyniki badań dotyczące powodów spędzania czasu w internecie.

Wykres 3. Częstotliwość wyboru danej aktywności w Internecie w ostatnim roku

¹⁸ M. Styśko-Kunkowska, G. Wąsowicz, *Uzależnienia od e-czynności wśród młodzieży: diagnoza i determinanty*, Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014.

Jak wskazują wyniki badań, młodzież traktuje internet jako źródło przyjemności (61%) oraz miejsce, gdzie mogą odkrywać nowe fascynujące strony (68%). Potwierdzają to wyniki badania pt. „Uzależnienie od internetu (siecioholizm) wśród młodzieży licealnej”, które wykazały, że najczęściej (74%) pobyt w sieci utożsamiany był z formą rozrywki. Na trzecim miejscu natomiast (57%) w ocenie badanych surfowanie w sieci było skutecznym sposobem na nudę¹⁹. Jak wynika z badań brak internetu nie wywołuje u badanych licealistów większego dyskomfortu. Aż 60% poddanej badaniu młodzieży nie uważa, że życie bez internetu jest puste. Pomimo faktu, iż współczesna młodzież tak mocno zanurzona w sieci i wydawałoby się, że nie wyobraża sobie bez niej codziennego funkcjonowania, to jednak nie możemy mówić o patologicznych reakcjach młodych ludzi na brak dostępu do internetu czy uzależnieniach od niego. Uzyskane dane nie potwierdzają wyników raportu „Nastolatki 3.0”, gdzie ponad połowa respondentów odczuwała poirytowanie, gdy internet przestał działać lub nie miała do niego dostępu (64,2%)²⁰. Można przypuszczać, że jest to spowodowane terenem badań oraz wiekiem poddanej badaniu młodzieży. Dla licealistów internet jest istotny, ale ważniejszy kontakt z drugim człowiekiem, zwłaszcza w realu. W tym przypadku potwierdzają to wyniki badania „Nastolatki 3.0”, według których młode pokolenie lepiej ocenia realne osoby z otoczenie społecznego – rodziców i przyjaciół niż osoby z przestrzeni wirtualnej²¹.

Dla braku odczuwania osamotnienia ważne jest fakt spędzania czasu w towarzystwie innych osób. Istotne znaczenie ma to złasz-

¹⁹ I. Białokoz-Kalinowska i in., *Uzależnienie od internetu (siecioholizm) wśród młodzieży licealnej – konsekwencje zdrowotne i psychospołeczne*, <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.psjd-7769c8b2-758f-4b9e-8cab-35595d16e2d6>, s. 374 [dostęp: 24.05.2018].

²⁰ *Raport z badania Nastolatki 3.0 przeprowadzonego przez Pracownię Edukacyjnych Zastosowań Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych NASK*, Warszawa 2017, s. 17 <https://www.nask.pl/pl/o-nask/eksperci-nask/publikacje-naukowe/688,Raport-z-badania-Nastolatki-30.html> [dostęp: 24.05.2018].

²¹ *Ibidem*.

cza w świecie realnym. Człowiek jest istotą społeczną, która jak powietrza potrzebuje obecności drugiego człowieka. Jedną z podstawowych potrzeb ludzkich jest kontakt bezpośredni z drugim człowiekiem. To taki kontakt buduje silne więzi. Wraz z rozwojem komunikacji zapośredniczonej więzi te są poddane osłabieniu. Komunikowanie się za pośrednictwem internetu nie jest w stanie w pełni zastąpić komunikacji bezpośredniej twarzą w twarz. Interesujące więc stało się poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o to, z kim spędza czas współczesna młodzież zarówno w realnym świecie, jak i w wirtualnym. Czy towarzyszą jej tylko znajomi czy może także rodzice i czy z rodzicami spędzają czas także w sieci.

Poniższa tabela prezentuje wyniki badań dotyczące spędzania przez licealistów czasu.

Tabela 4

Sposoby spędzania czasu wolnego	W ogóle nie pasuje	Bardzo słabo pasuje	Słabo pasuje	Średnio pasuje	Mocno pasuje	Bardzo mocno pasuje
1. Razem z mamą i/lub tatą buszujemy w Internecie	56%	26%	3%	10%	5%	-
2. Spędzam czas wolny ze swoimi znajomymi w realu	1%	2%	5%	14%	32%	46%
3. Razem z mamą i/lub tatą robimy zakupy w Internecie	34%	22%	18%	16%	9%	2%
4. Spędzam czas wolny na świeżym powietrzu	1%	3%	18%	26%	30%	22%
5. Razem z mamą i/lub tatą gramy w gry w Internecie	98%	2%	-	-	-	-
6. Przeznaczam czas wolny na rozwijanie swoich umiejętności i pasji (np. sportowych, plastycznych, muzycznych, językowych itp.)	1%	12%	10%	20%	25%	32%
7. Razem z mamą i/lub tatą oglądamy w Internecie filmy/TV	24%	30%	2%	26%	14%	4%
8. Razem z mamą i/lub tatą słuchamy w Internecie muzyki	50%	16%	4%	16%	10%	4%

Z powyższej tabeli wynika, że młodzież nie spędza czasu w internecie z rodzicami. Są oni w takim wieku, że ważniejsi są dla nich znajomi niż rodzina. Jedyną aktywnością z rodzicami jest oglądanie filmów w internecie lub TV, jednak aktywność ta nie jest duża. Badani uczniowie natomiast chętnie spędzają wolny czas ze swoimi znajomymi na świeżym powietrzu. Ważne także jest dla nich rozwiązywanie swoich pasji.

Tabela 5. Wybrane symptomy mogące świadczyć o poczuciu alienacji młodzieży

Lp.		Zdecydowanie się zgadzam		Raczej się zgadzam		Raczej się nie zgadzam		Zdecydowanie się nie zgadzam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
1.	Należę do ludzi niepewnych siebie	20	20,4	29	29,5	31	31,7	18	18,4
2.	Wydaje mi się że nie należę do ludzi uległych	5	5,1	24	24,5	36	36,7	33	33,7
3.	Istnieje wiele sytuacji, w których nie mam pojęcia jak się zachować	13	13,2	32	32,7	41	42	12	12,2
4.	Trudno zaliczyć mnie do ludzi z inicjatywą	12	12,2	21	21,4	43	43,9	22	22,5
5.	Często czuję że nie jestem sobą	10	10,2	22	22,4	21	21,4	45	46
6.	Należę do osób silnych	30	30,6	36	36,7	26	26,5	6	6,2
7.	Mój dom jest dla mnie czymś bardzo ważnym	76	77,6	16	16,4	3	3	3	3
8.	Czuję się potrzebny innym, np. w rodzinie, kolegom	57	58,1	25	25,6	10	10,2	6	6,1
9.	Istnieją wartości, dla których warto żyć i działać, np. dom, praca, sprawiedliwość	72	73,4	17	17,3	3	3	6	6,3
10.	Nie mam do kogo wracać	5	5,1	4	4,1	17	17,3	72	73,5
11.	Na ogół wiadomo, co w życiu jest najważniejsze	44	44,9	38	38,7	12	12,2	4	4,2
11.	Moje związki z innymi ludźmi są powierzchowne	11	11,2	14	14,2	41	41,9	33	33,7
12.	Nie mam kolegów	5	5,1	4	4,1	16	16,3	73	74,5

Czy w takim razie współczesna, poddana badaniu młodzież czuje się samotna? Wybrane wyniki badań zaprezentowano w powyższej tabeli.

Jak wykazały wyniki badań, młodzież odbiera siebie jako ludzi silnych, pewnych siebie, ludzi z inicjatywą, umiejących zachować się w różnych sytuacjach życiowych. Potwierdza to cechy tzw. pokolenia Z. Budujący jest fakt, że dom, rodzina, koledzy stanowią dużą wartość dla respondentów. Dla 93,6% badanych dom jest bardzo ważnym miejscem, a 83,7% licealistów czuje się potrzebna innym. Nie określają oni swoich związków jako powierzchowne. Jedynie 9,2% badanych zadeklarowało, że nie ma do kogo wracać. Można zatem przypuszczać, że poddana badaniu młodzież nie czuje się samotna. Wyniki badań są optymistyczniejsze niż wyniki uzyskane przez Sławomira Rębisza, Ilonę Sikorę i Katarzynę Smoleń-Rebisz (13% respondentów deklaruje poczucie ogólnej pustki wokół siebie oraz twierdzi, że ma zbyt ograniczony krąg przyjaciół i znajomych, co ósmy ankietowany często czuje się odrzucony (12,3%) i odczuwa brak ludzi wokół siebie (11,2%), co dziewięć ankietowanych uczniów (około 11%) deklaruje występowanie u siebie poczucia osamotnienia i wyalienowania)²².

Podsumowanie

Internet stanowi narzędzie zaspokajania wielu potrzeb osobistych człowieka. Oferuje m.in. możliwość uzyskania aprobaty społecznej, poczucia dominacji, nawiązywania kontaktów, swobodnego działania. Szczególnie wśród młodzieży, która nadużywając internetu do zaspokojenia swoich potrzeb, nawiązuje liczne kontakty tylko w sieci, co znacznie odbija się na poczuciu wyobcowania w rzeczywistym świecie. Jednak pomimo częstego korzystania z mediów, funkcjonowania jednocześnie w dwóch światach: real-

²² S. Rebisz, I. Sikora, K. Smoleń-Rębisz, *Poczucie samotności a poziom uzależnienia od internetu wśród adolescentów*, „Edukacja - Technika - Informatyka” 2016, nr 1/15, s. 95.

nym i wirtualnym, młodzież licealna nie czuje się samotna. Co istotne, ma także świadomość posiadania wartości istotnych w życiu, takich jak dom, praca, sprawiedliwość. To bardzo budujące wyniki badań, zwłaszcza ze względu na fakt spędzania przez współczesną młodzież tak dużej ilości czasu w sieci. Psycholog biznesu, Jacek Santorski, formułuje cenną wskazówkę dotyczącą radzenia sobie we współczesnej rzeczywistości, a mianowicie: „Wygra ten, kto połączy znajomość najnowszych technologii ze światem tradycyjnych wartości”²³. Nie należy zapominać, że największą wartością jest drugi człowiek, zwłaszcza ten stojący obok. Już starożytny filozof, Arystoteles, twierdził, iż

człowiek jest z natury istotą społeczną; jednostka, która z natury, a nie przez przypadek, żyje poza społeczeństwem, jest albo kimś niegodnym naszej uwagi, albo istotą nadludzką. Społeczność jest w naturze czymś, co ma pierwszeństwo przed jednostką. Każdy, kto albo nie potrafi żyć we wspólnocie, albo jest tak samowystarczalny, że jej nie potrzebuje, i dlatego nie uczestniczy w życiu społeczności, jest albo zwierzęciem, albo bogiem²⁴.

Bibliografia

- Aboujaoude E., *Wirtualna osobowość naszych czasów, mroczna strona e-osobowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydanie I, Kraków 2012.
- Aronson E., *Człowiek istotą społeczną*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Białokoz-Kalinowska I. i in., *Uzależnienie od internetu (siecioholizm) wśród młodzieży licealnej - konsekwencje zdrowotne i psychospołeczne*, <http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.psjd-7769c8b2-758f-4b9e-8cab-35595d16e2d6>, s. 374 [dostęp: 24.05.2018].
- Czerski P., *Do analogowych*, „Polityka” 2012, nr 10 (2849), s. 64-65.
- Dołęga Z., *Samotność młodzieży: analiza teoretyczna i studia empiryczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2003.

²³ J. Santorski, *Pytania na drogę*, „Newsweek” 2005, nr 2, s. 2.

²⁴ Aronson E., *Człowiek istotą społeczną*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 12.

- Goban-Klas T., *Spółczesność masowa, informacyjna, sieciowa czy medialna?* [w:] „Ethos. Katolicki Uniwersytet Lubelski”, users.uj.edu.pl/~usgoban/files/spoleczenstwo_medialne.doc [dostęp: 20.11.2016]
- Goban-Klas T., *Cywilizacja medialna*, Wydawnictwo WSiP, Warszawa 2005.
- Jakubik A, Piastowska K, Osobowość alienacyjna a schizofrenia paranoidalna, „Studia Psychologia” 2000, nr 1, s. 69-80.
- Komorowska B., *Aktywność internetowa dzieci i młodzieży – wskazania dla praktyki pedagogicznej*, „Edukacja-Technika-Informatyka” 2015, tom 6, nr 4, s. 111-117.
- Lombard D., *Globalna wioska cyfrowa: drugie życie sieci*, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa 2009.
- Morbitzer J., *O istocie medialności młodego pokolenia*, „Neodidagmata” 2012, nr 33/34, s. 133-134.
- Raport z badania Nastolatki 3.0 przeprowadzonego przez Pracownię Edukacyjnych Zastosowań Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych NASK*, Warszawa 2017. <https://www.nask.pl/pl/o-nask/eksperci-nask/publikacje-naukowe/688,Raport-z-badania-Nastolatki-30.html> [dostęp: 24.05.2018].
- Rębisz S., Sikora I., Smoleń-Rębisz K., *Poczucie samotności a poziom uzależnienia od internetu wśród adolescentów*, „Edukacja – Technika – Informatyka” 2016, nr 1/15.
- Santorski J., *Pytania na drogę*, „Newsweek” 2005, nr 2.
- Smektała T., *Public relations w internecie*, Wydawnictwo Astrum, Wrocław 2006.
- Styśko-Kunkowska M., Wąsowicz G., *Uzależnienia od e-czynności wśród młodzieży: diagnoza i determinanty*, Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014.
- Turska-Kawa A., *Poczucie alienacji a użytkowanie mediów. W poszukiwaniu nowych obszarów zastosowania teorii użytkowania i gratyfikacji*, Wydawnictwo Uniwersytet Śląski, Katowice 2011.
- Wąsowicz G., Styśko-Kunkowska M., *Młodzież w Internecie – zagrożenie uzależnieniem. Podręcznik do kwestionariusza MAWI*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014.